

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Президенту Нотаріальної палати України

Володимиру МАРЧЕНКУ

Шановний Володимире Миколайовичу!

Додатково до листа Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) від 05.04.2023 № 3014.2/3283/1/23/23/43.3 інформую про результати провадження, здійсненого за Вашим зверненням.

Як раніше Вам повідомлялося, з метою всебічного з'ясування обставин справи Уповноваженим було надіслано лист до Міністерства юстиції України від 04.04.2023 № 3000.2/3283/1/23/23/43.3 з проханням невідкладно вжити заходів для відновлення доступу нотаріусів до Єдиних та Державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, на територіях Марганецької міської територіальної громади, Нікопольської міської територіальної громади Дніпропетровської області, міста Очаків Очаківської міської територіальної громади Миколаївського району Миколаївської області, Середино-Будської міської територіальної громади Шосткинського району Сумської області, а також з проханням підтримати Вашу пропозицію щодо необхідності розроблення комплексних пропозицій змін до чинного законодавства.

04.04.2023 також було направлено лист до Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (вих. № 3001.2/3283/1/23/23/43.3) з проханням ініціювати розроблення пропозицій щодо включення відповідних територій до категорії «Території можливих бойових дій» Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Окрім цього, Уповноваженим було надіслані листи до Дніпропетровської (вих. № 3022.2/3283/1/23/23/43.3), Миколаївської (вих. № 3013.2/3283/1/23/23/43.3) та Сумської (вих. № 3021.2/3283/1/23/23/43.3) обласних військових адміністрацій з проханням проаналізувати ситуацію, що виникла, оперативно відреагувати та ініціювати внесення змін до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що затверджений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій від 22.12.2022 № 309.

20.04.2023 до Секретаріату Уповноваженого надійшов лист *Сумської обласної військової адміністрації* від 20.04.2023 № 01-14/4244 (копія додається), яким Уповноваженого було поінформовано про те, що місто Середино-Буда Шосткинського району Сумської області розташоване у безпосередній близькості до українсько-

російського кордону (1 км) та регулярно піддається обстрілам з різних видів озброєння (ракетно-авіаційного, артилерійського, мінометного тощо). Внаслідок зазначених обстрілів зазнають поранень, у тому числі цивільні особи. У листі додатково наведено інформацію про кількість та наслідки таких обстрілів протягом трьох тижнів до дати надання відповіді на запит, а також зауважено, що Сумська обласна державна адміністрація – обласна військова адміністрація при підготовці пропозицій про формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ, й надалі керуватиметься безпековою ситуацією у межах відповідних територіальних громад, пропозиціями органів місцевого самоврядування та інтересами правового забезпечення місцевого населення, що потерпає від злочинних дій країни-агресора.

19.04.2023 та 21.04.2023 до Секретаріату Уповноваженого надійшли листи *Миколаївської обласної військової адміністрації* від 19.04.2023 05-22/859/5-23 та від 21.04.2023 № 05-22/896/5-23 (копії додаються), якими було поінформовано, що наразі ініціювання перед Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України питання про виключення міста Очакова Очаківської міської територіальної громади з переліку територій активних бойових дій Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, є неможливим, у зв'язку з постійними обстрілами міста, а тому існує постійна значна загроза життю та здоров'я населення, які є пріоритетними та базовими правами людини. Лише після зміни безпекової ситуації в місті Очакові Миколаївська обласна військова адміністрація ініціюватиме перед Мінреінтеграції питання про виключення міста з переліку територій активних бойових дій.

11.05.2023 до Секретаріату Уповноваженого надійшла відповідь від *Дніпропетровської обласної військової адміністрації* від 10.05.2023 № 2429/0/526-23 із доданим листом від 04.05.2023 № 317 від *Нікопольської районної військової адміністрації* (копії додаються), які поінформували, що дані щодо постійних артилерійських обстрілів свідчать про активність бойових дій, а переведення територіальних громад з «територій активних бойових дій» до територій «можливих бойових дій» надасть можливість незначній кількості громадян скористатись нотаріальними послугами, але призведе до погіршення стану громадян, що постраждали від артилерійських обстрілів (неможливості швидкого оновлення пошкоджених квартир, будинків та отримання гуманітарної допомоги).

Окрім цього, громадяни територіальних громад, що включень до переліку «активних бойових дій» і яким необхідно скористатись послугами нотаріусів, можуть отримати такі послуги в місті Покров та селищі міського типу Томаківка. Відстань між населеними пунктами складає близько 25 кілометрів та покривається автобусним сполученням. Крім того, наказом Міністерства юстиції України від 10.04.2023 № 1290/5 «Про внесення змін до переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна» до вказаного переліку включені нотаріуси міст Нікополя та Марганця. Пункт 3 наказу вказує, що Державному підприємству «Національні інформаційні системи» необхідно забезпечити доступ нотаріусів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України.

Міністерство юстиції України листом від 12.04.2023 № 45102/4337-1-23/8.4.1 (копія додається) поінформувало, серед іншого, що питання доступу до публічних

електронних реєстрів в умовах воєнного стану врегульовано низкою нормативно-правових актів, що належать до сфери формування політик декількох міністерств, а тому потребує комплексного вирішення.

Свого часу Міністерством юстиції вживалися заходи щодо узгодженого вирішення порушеного питання з метою забезпечення доступу суб'єктів державної реєстрації та нотаріусів до публічних електронних реєстрів на відповідних територіях.

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (лист від 05.05.2023 № 22/9.2-4524-23; копія додається) поінформувало, що у разі надходження пропозиції від Дніпропетровської, Миколаївської та Сумської обласних військових адміністрацій та її погодження Міністерством оборони, Мінреінтеграції затвердить відповідні зміни до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією.

Щодо вжитих заходів з метою удосконалення процедури формування Переліку та алгоритму внесення пропозицій адміністраціями, Міністерство повідомило, що за його ініціативи 10.03.2023 Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 214 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 р. № 562 та від 6 грудня 2022 р. № 1364».

Зокрема, у постанові Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 562 «Про затвердження Положення про інформаційну систему переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» (далі – постанова Уряду № 562) передбачений алгоритм внесення пропозицій військовими обласними, Київською міською військовими адміністраціями (далі – ОВА) до інформаційної системи, а саме: 1) ОВА вносять пропозиції до інформаційної системи шляхом заповнення електронних полів, визначених її адміністратором; 2) Міноборони невідкладно погоджує пропозиції чи обґрунтовано відхиляє їх; 3) Мінреінтеграції невідкладно затверджує пропозиції чи обґрунтовано відхиляє їх.

Крім того, у постанові Кабінету Міністрів України № 1364 передбачені критерії, якими визначається статус територій можливих бойових дій: 1) межують з територіями активних бойових дій або з тимчасово окупованими Російською Федерацією територіями; 2) межують з державним кордоном держави-агресора.

Щодо наданих роз'яснень з питань формування та застосування Переліку Мінреінтеграції зауважило, що відповідно до абзацу двадцять другого пункту 1 постанови Уряду № 1364, Мінреінтеграції надано роз'яснення обласним військовим адміністраціям з питань формування та застосування Переліку.

Щодо вжитих заходів з метою актуалізації Переліку та забезпечення виконання постанов Уряду № 1364 та № 562 Мінреінтеграції вживались системні заходи з метою забезпечення відповідності та актуальності територій, включених до Переліку. З цією метою до ОВА направлено наступні листи: 1) щодо надання пропозицій статусів територій для формування Переліку; 2) щодо забезпечення достовірності та актуальності інформації в Переліку; 3) про інформування щодо внесених змін до вищевказаних постанов, забезпечення виконання вимог Постанови № 562 в частині забезпечення доступу користувача (ОВА) до інформаційної системи та визначення відповідальних за наповнення інформацією осіб; 4) щодо питань забезпечення достовірності та актуальності статусів територій, включених до Переліку, впровадження на територіях можливих бойових дій програм надання кредитів та

грантів, врахування наказу Головнокомандуючого Збройних Сил України «Про визначення районів ведення воєнних (бойових) дій» при формуванні пропозицій змін до Переліку та актуальності інформації.

Щодо проведення робочих нарад, семінарів і зустрічей з метою надання роз'яснень та удосконалення формування Переліку, то Мінреінтеграції було проведено робочі зустрічі з представниками Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та Ради національної безпеки України, з питань процедури формування Переліку, а також з Дніпропетровською, Миколаївською, Сумською ОВА щодо актуалізації інформації в Переліку.

Також було наголошено на сприянні держави у відновленні життєдіяльності населення та господарської діяльності на територіях можливих бойових дій, зокрема, за ініціативи Мінреінтеграції 30.03.2023 Урядом прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 282 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» (програма «Доступні кредити 5-7-9%»), яка дозволить суб'єктам підприємництва отримувати кредити на територіях можливих бойових дій та деокупованих територіях.

Крім того, Мінреінтеграції до Мінекономіки ініційовано внесення змін до Порядків надання грантів (мікрогрантів), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 738 (програма «Робота»), передбачивши можливість отримання грантів (мікрогрантів) суб'єктами господарювання, які провадять свою господарську діяльність на територіях можливих бойових дій.

30.03.2023 Кабінетом Міністрів України прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 286 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 року № 738 та від 12 жовтня 2022 року № 1156».

Також, Мінекономіки ініційовано зміни до Умов забезпечення приватним акціонерним товариством «Українська фінансова житлова компанія» доступного іпотечного кредитування громадян України, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.2022 № 856 (програма «Оселя»), передбачивши можливість отримання кредитів громадянами, предмет іпотеки яких знаходиться на територіях можливих бойових дій. Мінекономіки розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Умов забезпечення приватним акціонерним товариством «Українська фінансова житлова компанія» доступного іпотечного кредитування громадян України», який направлено на погодження до заінтересованих органів. Мінреінтеграції зазначений проект постанови у травні 2023 року погоджено із зауваженнями.

Щодо відновлення доступу нотаріусів до єдиних та державних реєстрів, то Мінреінтеграції поінформувало, що Міністерством юстиції України листом від 11.04.2023 було надіслано на погодження до Мінреінтеграції проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану», метою якого є надання права нотаріусам на вчинення нотаріальних дій на визначених територіях активних бойових дій, який Мінреінтеграції погоджено із зауваженнями. В подальшому з метою врегулювання розбіжностей, що виникли за результатами опрацювання проекту постанови 02.05.2023 представником Мінреінтеграції взято участь в узгоджувальній

нараді, за результатами якої розробником проєкт постанови викладено з урахуванням зауважень Мінреінтеграції.

В подальшому проєкт постанови було направлено на розгляд Уряду.

Додатково інформую, що 09.05.2023 Кабінетом Міністрів було прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 469 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану» (далі – Постанова Кабінету Міністрів України № 469), яка опублікована 18.05.2023 у виданні «Урядовий кур’єр» № 99 та набрала чинності 23.05.2023, тобто як того вимагає постанова – через 5 днів з дня її опублікування, крім підпункту 2 пункту 3 змін, затверджених постановою, який набирає чинності через один місяць з дня її опублікування.

Постановою Кабінету Міністрів України № 469 внесено зміни до таких нормативно-правових актів: 1) постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1133 «Про надання послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у скорочені строки»; 2) Порядку здійснення Міністерством юстиції контролю за діяльністю у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2016 № 990; 3) постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (далі – постанова Кабінету Міністрів України № 164); 4) постанови Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» (далі – постанова Кабінету Міністрів України № 209); 5) постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану»; 6) постанови Кабінету Міністрів України від 07.05.2022 № 564 «Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного кадастру в умовах воєнного стану»; 7) постанови Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» (далі – постанова Кабінету Міністрів України № 1364).

Змінами до підпункту 15 пункту 1 постанови Уряду № 164 встановлено заборону вчинення будь-яких нотаріальних дій нотаріусами, робоче місце яких розташовано в межах тимчасово окупованих Російською Федерацією територій, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309, для яких не визначена дата завершення тимчасової окупації.

Внаслідок змін щодо зазначених територій не діятимуть винятки, передбачені попередньою редакцією підпункту 15 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України № 164 та, відповідно, посвідчення довіреностей на право розпорядження коштами на рахунках у банках та небанківських фінансових установах, а також вчинення нотаріальних дій, які відповідно до законодавства можуть бути вчинені без

використання спеціальних бланків нотаріальних документів, на зазначених територіях також заборонено.

При цьому відсутня заборона вчинення нотаріальних дій нотаріусами, робоче місце яких розташовано в межах територій, на яких ведуться активні бойові дії (не окуповані).

Змінами до підпункту 1 пункту 1 постанови Уряду № 209 визначено, що державними реєстраторами юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, державними реєстраторами речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що перебувають у трудових відносинах із суб'єктом державної реєстрації/суб'єктом державної реєстрації прав, державна реєстрація проводиться виключно у разі, якщо місцезнаходженням такого суб'єкта державної реєстрації/суб'єкта державної реєстрації прав є адміністративно-територіальна одиниця, що не належить до територій, активних бойових дій (крім територій активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси) та тимчасово окупованих Російською Федерацією територій, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, для яких не визначена дата завершення бойових дій або тимчасової окупації.

Окрім цього внесено зміни до абзацу 10 підпункту 9 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України № 209, у зв'язку з чим після змін заборона державної реєстрації зміни місцезнаходження юридичної особи поширюється лише на реєстраційні дії, у результаті яких місцезнаходження юридичної особи належатиме до адміністративно-територіальної одиниці, що належить до тимчасово окупованих Російською Федерацією територій, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, для яких не визначена дата завершення тимчасової окупації. Тобто до внесених змін заборона також поширювалась на території, на яких ведуться активні бойові дії.

Дію підпункту 10-2 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України № 209 щодо надання доступу до Державного реєстру прав/Єдиного державного реєстру для формування та реєстрації заяв у сфері державної реєстрації прав нотаріусам, які не включені до переліку нотаріусів або включені до нього з відповідним застереженням поширено виключно на випадки, коли робоче місце (контора) нотаріуса розташовано в межах адміністративно-територіальної одиниці, що не належить до територій активних бойових дій (крім територій активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси) та тимчасово окупованих Російською Федерацією територій, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, для яких не визначена дата завершення бойових дій або тимчасової окупації.

Також внесено зміни до підпунктів 1 та 2 пункту 1-2 Постанови № 209, відповідно до яких положення про припинення доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в межах адміністративно-територіальних одиниць, що належать до територій активних бойових

дій містить виняток – території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси. Порядок функціонування реєстрів та доступу користувачів на території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси не визначений.

Змінами до постанови Кабінету Міністрів України № 1364 визначено, що до територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, включаються території можливих бойових дій, території активних бойових дій та території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси.

Додаток до Постанови № 1364 (Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією) викладено в новій редакції та розділ I додатка «I. Території, на яких ведуться (велися) бойові дії» доповнено пунктом «Території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси».

Окрім того Комісією Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності спільно з Відділом методичного забезпечення та інформаційно-аналітичної роботи НПУ підготовлено Інформаційний лист щодо змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України № 469 та розміщено на офіційному сайті Нотаріальної палати України за посиланням: <https://npu.ua/wp-content/uploads/2023/05/inf469.pdf>.

Загалом зміни торкнулися особливостей вчинення під час дії воєнного стану нотаріальних дій, проведення державної реєстрації, доступу до єдиних і державних реєстрів, держателем яких є Мін'юст, а також градації територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Ці зміни забезпечать доступ громадян і бізнесу до нотаріальних дій і послуг у сфері державної реєстрації на територіях, які віднесені до території активних бойових дій, проте на яких відсутня загроза безпеці відомостей єдиних і державних реєстрів, держателем яких є Мін'юст.

Відтак, ураховуючи зміни до законодавства, що внесені постановою Кабінету Міністрів України № 469, а також отримані відповіді від Дніпропетровської, Миколаївської та Сумської обласних військових адміністрацій підстави для вжиття заходів реагування за Вашим зверненням відсутні. Наразі прийнято рішення про завершення провадження Уповноваженого.

Додатки: на 17 арк. в 1 прим.

З повагою
Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Тетяна Музиченко (044) 298-70-69